

Teiniliitto – arkea, politiikkaa, vai arjen politiikkaa?

Juho Saksholm

Arvosteltu teos: Soimetsä, V., Jouhki, E. & Lalu, L. (toim.), Okkonen, V., Rentola, K. & Roselius, A. (2023). Vimmaa ja voimaa. Suomen Teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983. Teos. 487 s.

Koneen Säätiön rahoittaman ”Teiniliitto, vimma ja rakkaus” -hankkeen eräänlaisena loppu-työnä valmistunut *Vimmaa ja Voimaa – Suomen Teiniliitto ja yhteiskunta 1939–1983* tavoittelee sekä Teiniliiton järjestöhistorian että sen jäsenten henkilökohtaisten kokemusten analyysiä. Laajaan haastatteluaineistoon ja saatavilla olevaan yhdistysarkistoon perustuva kokonaiskatsaus etenee kronologisesti Teiniliiton perustamisesta sotavuosina sen tunnetuimpaan, poliittisesti aktiiviseen 1970-luvun toimintaan ja lopulta järjestön velkaantumiseen ja hiljaiseen hiipumiseen 1980-luvun alussa. Vaikka Teiniliittoa on muisteltu monilla foorumeilla, aihetta käsittelevää tutkimusta on ollut saatavilla niukalti. Teiniliiton historia-teoksena *Vimmaa ja Voimaa* on kattava ja tarkka yleisteos mutta samalla näkökulmiltaan kovin konventionaalinen. Se onnistuu kuvaamaan koko järjestön elinkaaren ja tuomaan jäsenten oman toimijuuden ja äänen esiin, mutta Teiniliiton poliittisen toiminnan osalta teos toistaa lähinnä aiemmin tiedettyä.

Laajan tutkijajoukon yhteiskirjoittama teos tavoittelee kunnianhimoisesti koko Teiniliiton ”yhteiskuntahistorian” analyysiä sekä vallalla olevan ”ylipolitisoitumista” ja ”vakaavuutta” korostavan tulkinnan haastamista. Johdantokappaleessa kirjoittajat toteavat aivan oikein, että puoluepoliittisen aktiivisuuden kausi 1960- ja 1970-luvun taitteessa hallitsee kuvaa koko järjestöstä, vaikka se on ajallisesti lyhyt jakso sotavuosista 1980-luvun puolelle kestäneen Teiniliiton toiminnassa. Puoluepoliittisen kauden merkityksellisyyden haastamista korostetaan myös tärkeimpänä tutkimustuloksena kirjan viimeisessä kappaleessa (esim. s. 405). Aivan selvää ei kuitenkaan ole, kuka tätä stereotyyppistä tulkintaa on ylläpitänyt, sillä kirjoittajien omia tutkimuksia lukuun ottamatta järjestöä koskeva tutkimustraditio on varsin ohut, eikä tutkimuskenttää myöskään kattavasti kirjassa esitellä.

Tutkimustehtävästä huolimatta puoluepolitiikka hallitsee kirjan jäsenystä ja argumentaatiota. Varsin luonnollisista syistä muistitietoa-aineistoa on varsin vähän järjestön aikaisemmalta jaksolta, joten muistelijoiden aktiivinen enemmistö painottuu nimenomaan järjestön poliittisesti myrskyisään kauteen. Ajallista painotusta lukuun ottamatta muistelu ja muu aineisto kulkee läpi tekstin kauniissa balanssissa, ja laajan aineistonkeruun myötä mukaan

on saatu paljon myös teiniliittolaisia, jotka eivät ole esitelleet muistojaan aikaisemmin julkisuudessa. Toki tunnetut, Teiniliitosta aktiivipoliitikoiksi nousseet ”julkikkiset” ovat vahvasti läsnä myös tämän teoksen sivuilla.

Tutkimuksellisesti jäsennystä problemaattisempaa on se, että puoluepolitiikan kaudesta tulee eräänlainen itseään toteuttava ennustus myös järjestön aikaisempaa toimintaa kuvaavissa kappaleissa. Kun katse on toteutuneessa myöhemmässä historiassa ja politisoitumisen juurisyiden etsiminen hallitsee kirjoittamista, paljon toteutumattomia mahdollisia kehityskulkuja jää piiloon. Puoluepolitiikan ja taistolaisen aktivismin kurkistusaukko hallitsee esimerkiksi analyysiä Helsingin Teinien Yhteiskunnallisen Seuran toiminnasta, jonka asema ensimmäisenä selvästi vasemmistolaisena teinijärjestönä muodostaa kirjoittajienkin mielestä ”itseään toteuttava ennustuksen” koko järjestön tulevaisuudesta. Reinhard Koselleckin varsin tunnettu odotushorizontin käsite olisi mahdollistanut myös toteutumattomien tapahtumaketjujen syvällisemmän analyysin. Samasta ongelmasta kertoo myös taannehtiva eri ikäluokkien radikaalisuuden vertailu, joka ei ainakaan edistä toteutuneiden kehityskulkujen vaihtoehtojen pohtimista (esim. s. 134).

Koska Teiniliitto muistetaan erityisesti sen puoluepoliittisiin mandaatteihin ja valtakunnantason politiikkaan linkittyneistä 1970-luvun valtakamppailuista, on selvää että ”politiikka” käsitteenä on koko kirjan keskiössä. Kuten usein poliittisen historian tutkimuksessa käy, itse tekstissä toiminnan poliittisuuden ilmiselvyys johtaa varsin jäykkään politiikkakäsitykseen: vaikka täsmällistä määritelmää ei lukijalle tarjoillakaan, kirjoittajia näyttää yhdistävän käsitys siitä, että politiikkaa on kaikki se, millä on jokin yhteys suomalaiseen puoluejärjestelmään.

Koska Teiniliiton toiminnassa oli paljon puolueiden ulkopuolista aktiivisuutta ja jopa aktivismia, toisinaan tämä konventionaalinen ja rajattu politiikkakäsitys johtaa hieman kummallisiin määritelmiin. ”Puolueeton yleisporvarillisuus” kuvauksena 60-luvun murrosta edeltäneestä ajasta on sisäisesti paradoksaalinen, eikä porvaripuolen vastineeksi nouseva ”yleisvasemmistolainen” ole käsitteenä paljon selitysvoimaisempi. Käytännön esimerkkinä esimerkiksi Teiniliiton kesäkurseilla 1960- ja 70-lukujen taitteessa harrastetut jonkinlaiseen seksuaaliseen ”vapautumiseen” tähtäävät fyysiset harjoitukset” asetetaan ”politisoitumisen” vastakkaiseksi ilmiöksi ja käsitellään yksilön kokemuksina, vaikka ajan kontekstissa tällaisten aktiviteettien poliittinen potentiaali on selviö. Olisiko esimerkiksi liberaali vs. konservatiivi -jaon pohtiminen onnistunut kuvaamaan monia näitä arvoihin, kasvatuskäsitykseen ynnä muihin liittyviä konflikteja, joita Teiniliiton toimintaan myös sen puoluevaltakirjoihin perustuneen virallisen järjestötoiminnan ulkopuolella tapahtui?

Käsitteellisten epäselvyyksien lisäksi näennäisesti selvärajainen politiikkakäsitys johtaa myös kirjan rakenteen sisäiseen kahtiajakoon. Kirjan toimitustyössä on päädytty ratkaisuun jossa (johdantoa ja päätäntöä lukuun ottamatta) kappaleiden kirjoittajia ei ole eritelty. Kaikki kronologisesti jäsennetyt pääluvut on merkitty koko kirjoittajajoukon yhteisiksi. Yhteiskirjoittaminen sujuu kielellisesti miltei saumattomasti, yksittäistä toistoa tiettyjen kappaleiden välisissä siirtymissä lukuun ottamatta. Temaattisesti jaot ”politiikkaan” ja vapaa-ajan/kulttuuri toimintaan ovat kuitenkin kappaleiden sisällä selkeitä, ja ”astumista politiikan maailmaan” (s. 135) -tyyppiset ilmaisut korostavat ajatusta politiikasta selvästi rajattuna tilana. Varsinkin 60-luvun kulttuuriradikalismien kaltaisten poliittisuuteen laajasti suhtautuneiden liikkeiden kohdalla tällainen käsittely ei tee oikeutta historiallisille nyansseille eikä aikalaisten itseyttäilykselle.

Pohjoismaisten yhteyksien ja suomenruotsalaisen koululaisaktivismin huomioiminen ovat kirjan ehdottomia vahvuuksia. Sen sijaan ylijärjaisuus jää lopulta pieneen rooliin, vaikka käsite mainitaan useaan otteeseen teoksessa. Jos tarkoitus on tutkia vaikutteiden adap-

taatiota, tämä vaatii myös painokasta tutkimuksellista otetta vaihdon molempiin puoliin laajenevine alkuperäislähteineen. Vaikka kansainvälisiä esikuvia aina silloin tällöin tekstissä välähtelee, jää niiden merkitys kirjassa lopulta aika ohueksi, lähinnä anekdoottimaisiksi maininnoiksi. Kansainvälisten kontekstien vähäisyys näkyy selvästi myös kirjan lähdeluettelossa, josta kansainvälinen tutkimuskirjallisuus (muutamaa ruotsia käsittelevää teosta lukuun ottamatta) loistaa lähes tyystin poissaolollaan. Esimerkiksi Wilhelm Reichin teorioiden paikallisista sovelluksista, Summerhillin kasvatusfilosofiasta tai vuoteen 1968 tiivistyneestä radikalismista, vain muutamia aiheita mainitakseni, on tehty viime vuosina uutta, uraauurtavaa ja metodologisesti kunnianhimoista kansainvälistä tutkimusta.

Ylirajaisuuden lisäksi viime aikoina on käyty paljon keskustelua tunnehistoriasta, ja myös *Vimmaa ja Voimaa* -teoksen kirjoittajat asemoivat itsensä tälle kentälle. Kirjan keskeinen tavoite on selvittää ”miltä tuntui toimia yhteiskunnallisesti aktiivisten ja valppaiden nuorten etujoukossa.” Se että Teiniliiton toimintaa ajoittain kuvataan ”intohimon ja vimman” käsitteillä (esim. s. 393) ei johda kuitenkaan laajempiin metodologisiin pohdintoihin, vaikka tässä teoksessa tunnehistoriallista lähestymistapaa olisi ollut mahdollista esitellä myös laajemmalle historiategoksia lukevalle yleisölle. Hienoviritteisempää tunteiden historian analyysiä vaikeuttaa myös essentialistinen käsitys nuorista korostuneen tunteellista toimintaa harjoittavana joukkona, esimerkiksi Teiniliiton perintöä summaavassa kappaleessa kirjoittajat toteavat: ”juuri nuoruuden toiminnassa on sellaista vimmaa ja voimaa, joka sopivan kanavan löytäessään saattaa muuttua vaikeasti hallittavaksi” (s. 407). Tällaisten oletusten ja tunnehistorian metodologian välistä suhdetta olisi syytä avata laajemmin. Varsinkin Teiniliiton kohdalla tällaisilla pohdinnoilla on myös järjestön laajempaan historiakuvaan liittyvää painoarvoa. Kun perinteinen narratiivi Teiniliitosta sisältää myös vimman lässähtämisen ja loppukauden toiminnan suoranaisten apatian, yleistys nuorista ”vimmaisena” toimijajoukkona tuntuu yksinkertaistukselta.

Kokonaisuutena *Vimmaa ja Voimaa* onnistuu kartoittamaan kattavasti Teiniliiton toiminnan vaiheet järjestön koko värikkään historian ajalta. Se on sujuvalukuinen yleisteos, joka toivottavasti löytää yleisöä tutkijoiden ja entisten teiniliittolaisten ulkopuoleltakin. Teos nostaa esiin niiden teiniliittolaisten äänen, jotka ovat julkisessa keskustelussa jääneet urapoliitikkojen muistelun varjoon. Teoksen tavoite laajemmasta yhteiskunnallisesta analyysistä pyörii silti edelleen pitkälti näiden teiniliiton julkkisten ja heidän poliittisen toimintansa ympärillä. Tämä puoluepoliittisen ja erityisesti 1960–70-lukujen laajemman, populäärikulttuuriin, yksityiseen kulutukseen ja elintapojen muutokseen liittyvien muutosprosessien tarkastelun yhdistäminen on kunnianhimoinen tavoite, jonka suhteen kotimainen tutkimus on vasta alussa. Alkuun päästäisiin, jos käsitteellinen ero arkisen ja poliittisen toiminnan välillä kyseenalaistettaisiin. Toivottavasti tuleva tutkimus kysyy esimerkiksi, mikä arkisessa toiminnassa oli poliittista ja toisaalta mikä poliittisessa toiminnassa arkista.

FT Juho Saksholm toimii vapaana tutkijana.